

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди Сөвдиниң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 195 (9877) 1975 чылдың август 20, среда

1975 чылда үндүзлөгөнүн, Өртөз 2 көп.

1975: БЕШ ЧЫЛДЫН ДООЗУКЧУ ЧЫЛЫ

Күш-ажылчы тиилелге-биле!

СЭКП обкому, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлели бүр районун «Торгалыг» совхозунун директору ш. Седенге, партия секретары ш. Бюрюбге, кээз Совет даргазы ш. Бадьрыгга, амылчын комитетиниң даргазы ш. Санданга, комсомол организацианың секретары ш. Монгуша телеграмма чурткаш, баштайгы күш-ажылчы тиилелге — малга бодуун чымыр белектер планны чедишкенин күүсеткен-биле хол-баштыр совхозтун бүгү ажылчыннарыга болгаш специалисттеринге чуректин ханымындан байыр чедирген. СЭКП-ниң XXIV съездинин шийттирлерин амдыралга боттандыра даш совхозтун партия, профивел болгаш комсомол органи-зацияларының чурткан политикти болгаш организаачы улуг ажылын СЭКП обкому болгаш Тыва АССР-ниң Министр-лер Чөвүлели демдегелен.

«Торгалыг» совхозтун ажылчыннары болгаш специалисттери малга бодуун чымыр белектеринин талазы-биле боттарыгга алган социалистик үндүзлөгөдери ийле-ла күсүдери, бо чылды мал кыштагаларына үлгерип белектер дээринге бүтүрени СЭКП обкому болгаш Тыва АССР-ниң Министр-лер Чөвүлели наредип, совхозтун коллективинге СЭКП-ниң XXV съездинин төлөптин уткуур даш чарышка чаа-чаа чедишкенин бергелери болурун күзөн.

Алаак, шынаа, оймак санай...

ТЕС-ХЕМ. Нийтинин малыга ситен белектели «Чодураа» колхоз пашыкын чорутуу, ам 1130 тонна ситенин сараат-та, 113 тонна буюк-бүрүнү чыган.

Мал чеминин белектелинде 7 эвено ажылдап турар. Олардан механизациятынган ийи эвено 657 тонна мал чемин белектели.

Туду бригадаларыны бызаңчылары 30 тонна ситен белек-тор планна ажырып, ону 40 тонна чедир чокшудал берген. Ой чыккан ийи, үн дугар хойжу бригадаларының хой-жулары мал чеминин белектелинде ачылдып турар.

Суурнуң чурттакчылары шөфтөшканыг каш улаа кириш-кен.

Д. ДИРЧИН.

ИЛА-ХЕМ. Четир мал чемин белектели алар даш «Бурун-гаар» совхозтун малчыннары шудуру ажылдап турарлар. Олар ситен белектелин Хорум-Көшкө сымның оймактарында чоруда берген.

Мурнакчы хойжу Багай-оол Намгал-оога удурткан эвено хол калдыры-биле ситен кезип, 17 тонна ситени бодуң, сараатта. Олар мал чеминин белектелин ам-даа уламчылап турар.

Өске аянда совхозтун ивек калдарчылары ажылдап турар. Олар баштай өске участкага ажылдап турган, 5 тонна ситени белектели. Ам ситенин ийде чаа кезип агаалар. Орта олар 10 тонна ажыг ситени белектер сорулгалыг.

Совхозтун малчыннары чүгө планны оналдаларын эвено а харын ону ийи катан ажыр күсөдир бедик күтүлгөтөн алган күженишкенин ажылдап турарлар.

С. БАЗЫР.

БАРЫН-ХЕМЧИК. «Хемчик» совхозта коммунист Иргит Севонге удурткан бригада 92 тонна буюк-бүрүнү белектели.

Совхозка мал чемин белектеринге өске злоап органи-зация черлеринден барган шөфтчилер улуг дузаны көргүзүп ту-рарлар. Чокта чаа 52 кижя чед берген, ситен белектелине, картофель болгаш чягге тараа чашпаны аштарарга дуза-лаштаннар.

А. ЕВРОП.

Күүселде хыналаазы

Тыва АССР-ге хой ажылы хөгжүдөр дугайында РСФСР-ниң чызылган 1973 чылдың шийттирлерин канчалар күсөдир турар дугайында Барым-Хем-чиң райкукукомунун даргазы-ның ораакчысы, райондук кө-дөзө ажыл-агый бодурунго эрге-делениң начальниги ш. В. Хангаевтиң илеткелни Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүле-линиң хуралына чугаалажып көргөн.

Барым-Хемчик райкукуком болгаш оң көдөзө ажыл-агый бодурунго эргелик үстүлэ-вииттинган шийттирлерин кү-сөдирген багай организастан турар болгаш хой ээли, дүк бодурунун болгаш хой, ош-кунуң баш санын өстүрүрүн, пашыкын күсөдирген талазы-биле районун совхозтарының удурткучуларында, специали-стерден чогур негелдени сал-байа келген. Оң түңкелдине хой, өшкүнү өстүрүрүн 1974 чылдың төңүзүнде көр-дүгө планы 98,6 хуу, дүк бодурунун планы 94 хуу күсөдирген, 9 муң ажыг хой, өшкү планга четес болган. Малдың баш санын өстүрер талазы-биле «Барлык», «Шек-пээр» совхозтар оваа жожу-лаашкында, а «Барлык» сов-хозта бола малдын саны бээз кызырлап.

ХОЙ АЖЫЛЫ ЧҮГӨ ХОЖУДААШКЫНДАЛ?

1975 чылда 9100 ажыг хой, азы төртүр хойнуң 27,5 хуузу төл бергези. Бу чылдын төртүр чүс хой, өшкүгө ошап-шир турар алай, хураган эртен чылдазыннан 7 баш кудулаан ийке, 73 боон ту-рар, оң иштинде «Барлык» совхоз 71, «Хемчик» совхоз 69 алай, хураган алган. Ажыл-агыйларда хой, өшкүнүң өлү хорлары 1974 чылга деңизер-ге 44,8 хуу улгаткан. Хой, өшкүнүң жымын оожум озу-делениң бир чыдагалы хой, өшкүнүң ийни санында 30 түрү малдың улуг чүгө 37 хуу болуп турарында.

Район хой ажылын хөгжүдөр талазы-биле кол-кол көргүзү-рүн 1974 чылда дыка кудула-ган. Хой ээлин бодурунун болгаш саларынын, дүк боду-рунун планнарын күсөдир, бир хойлаа алып дүк куду-лаан. Беш чылдын дөрт чылда-рында районун ажыл-агыйла-ры 117,5 тонна дүктү, оң иш-тинде «Барлык» совхоз 67,7 тонна, «Шекпээр» — 29,2 тонна, «Хемчик» — 20,6 тон-на чедир албаан. Ол сов-хозтар хурунго чыл бүрү куду шынарды дүктү дужаап турар. Райондун совхозтары каш чыл улаштыр хойлаа чызыс немелде деңиз ал келтеш,

эшти эвээн бодурун турар, элти комбинатыга эвээн деп-зият, смирпизни хой, өшкү-лери дужаап келген. Хойну смирта аларынын «Барлык»-«Хемчик» совхозтар оша ба-райт организастан турар. Эр-тен чылды райондун совхозта-ры ийни саткан хой, өшкү-нүң 20,7 хууун ортумактан куду болгаш арган күштүг кылдыр дужаган, бир хой-нуң ортумак деңзин 37 кг болган.

Хой, өшкүнү ажаарының болгаш чегериниң депшала-галыг технологияны кончуг оожум шийттиртин, ол ажылды үлестүр үндүзүнчеге шийтерген талазы-биле мур-накчы ажыл-агыйларын дүк-жүлганы негелеттирмейн ту-рар. Ийинган сайгыры турар хой ээлин дүктүн бот үнөс аркен чылы өскөн. Чя-жээ, бир центир хой ээлинде бот-үнөс «Хемчик» совхозка 130 рубль 32 колек, «Шекпээр» — 135 рубль 10 колек, бир центер дүктүн бот-үнөс «Хемчик» — 572 рубль 41 колек, «Барлык» — 557 рубль 72 колек, «Шекпээр» — 663 рубль болган.

Райкукуком, оң көдөзө ажыл-агый бодурунго эрге-дел, ажыл-агыйларым удурткучулары болгаш специалистери

хой ажылына уксажыдылга-же кошкып күчөгөй салып турар. Тарып бозалдыланы багай дериттиген пункттарга чоруду турар, а ол хиреле төлөмдөк сугтар пункттар туларының планын күсөдир-гези. Тарып бозалдыла чору-дан калдыр белектеринче чогур күчөгөй салбаан. 1974—1975 чылдарда өөредир 13 кижини чүгө 2 кижини 1974 чылда өөргөткөн.

Эртен чылдың мал киш-тагашканының күчөгөйлер-лери болгаш бо чылдың агаар-бойдузунуң таарыма чок бай-далары турда-ла райкукуком, ажыл-агыйларын удурткучу-лары болгаш специалистери мал чеминин белектелине багай организастан, улуг жожулааш-кыны болурун турар. Ол кижини мал чемин баазаны калдарып аргалары чогур салып салып турар. Бо чыл-дың август эгезинге чедир суг-таттып ситен шөдөдирин бол-ган оларарың чүгө 68 хуу-ду сугтаргыган. Сугтаттын шынарын багайындан ол черин үнүжүнүң дүжүдү дү-ка чызыс. Ам безин ситен ажырап техниканы чызыс боду-рүчүлүгү ажылдап, мал чеме-рин белектеринин технологи-яны хажымды турар фактылар

А. Н. Косыгинниң Т. Сэнфорд - биле беседазы

Августун өң сесте СССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы А. Н. Косыгин америк политикти болгаш хой-ишти ажылдакчы, америк-совет харылаалары хөгжүдөр даш комитет кезигин Т. Сэнфорду Кремльге хулаап алган.

Совет-америк харылаалары талазы-биле сөөгү чылдарда чедип алдынган таарымчалыг буртунгаарлаашкын ийи чурт-тун удустарының амдыралчы эрге-ажыктарына дүжүп, делегейни дүшкүрүгү чоруун чавырдылдарының ийни байдалына чагай салдарын чедирин турарын оларын ара-зынга болгаш беседа үзүндө демдегелен. Дең өргөлү, кайы-кайызынга ажыктыг болурунга, бот-боттарынын ийитки хе-ректери холгаарлаашканын үндүзүлөш, СССР биле АКШ-тын арамын тайбын кады ажылдажыгынын харылаалары калбарыт талазы-биле күженишкенин үргүчүлөөри өргөжөк чугула деп бодалды ийи тала илереткен. (СЭТА).

Тайбың, айбыл чок чорук, кады ажылдажылга дээш

1975 чылдың июль 30-ден август 1-ге чедир Хельсинкиге болган Европага аймыл чок чорук болгаш кады ажылдажыл-га талазы-биле Чөвүлел хуралдын түнүлдеринге «Тайбын, аймыл чок чорук болгаш кады ажылдажылга дээш» деп ном-ну политиктиг литературанын ном үндүрер чери парлап тү-дүргөн.

Номда ийити-европа Чөвүлел хуралында СЭКП ТК-ның Чингине секретары ш. Л. Н. Брежневтиң чугаалың, СЭКП ТК-ның Политбюроунун, ССРЭ-ниң Дээди Сөвдиниң Президиумун болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң хулаап алганды «Европага аймыл чок чорук болгаш кады ажылда-жылга талазы-биле Чөвүлел хуралдын түнүлдеринин дута-йыны» докталын парлаан. Европаның 33 күрүлелерин, АКШ-тын болгаш Канаданы удурткучу ажылдакчыларының ат салганы Түнел актыны номда дозуу-биле кириген. (СЭТА).

Хүлээлге күүсеттинген

ЛЕНИНГРАД (СЭТА-ның көр. Ю. НИКОЛАЕВ).

Ижорск аэроууңду хойла-лар кылдыр стамбын санакчы-лары августун оң сесте пландан ажыр үн муң тонна продук-цияны апаа кылмы үндүргени демдегелен. Беш чылдың доо-зуку чылмын социалистик үндүзлөгөдериңиң быразы ий-чар күүсеттинген. Коммуни-стик күш-ажылды коллектив бодуун шыдаар аргаларын санап көргөн, даалга улам неместир ийи-лаа 500 тоннаг чок чок хол хойлаары кылмы үндүрер деп шийтирелен.

Будуруге кураавыры ар-каны тыварыга чарыты ор-ганизастан талазы-биле хой-ниң чөвүлэ ажылчыннарга дузалал турар. Оң сүсөдөр үзүлде улуг адымдык ажылчыннар А. П. Фелюстов, В. Д. Карякинниң ажылы-ның муракчы аргаларын кал-баа-биле ажылдап, шахта күш-ажылды үн белик көргүзүү чедип алган Г. И. Черноп-бригитин бригаданын дүр-жүзүганы өөргөни көрүп турар.

Аэровокзал ажыттыңан

ДОНЕЦК. Ийде чаа аэро-вокзал ажыттыңан. «Донбас-транстуд» трестин тудукчу-лары боттарының туу урай мергежилин оң тудууна кир-генер. Арман туу даш, гранит, анодчактал алюминий, хой-голаа шпала, өңүт шлоксот-тала оңу орау деп каас ийичи кириген. Ол вокзалды дам-чыштыр шак санында-ла мүд хыш пассажирлери хулаап ач-улап азыркы болуп. И. ТИХОМИРОВ.

А. ЕВРОП.

Улуг-Хемде ситен белектер 19 эвено тургустуңа, ийде колдуула-ла механизаторлар ажылдап турар.

Ситен сарааттар машиналар механизациятынган эвено бур-зүндө бар. Күш болза бар, ону ийи ажылаар, күш-ажыл-ды бодуручүлүгүн бедилер ар-кан.

Партия райкому мал чемин-ин белектелин хой бүрүнүң контролдоо аң хоорайың ал-бан организацти черлеринин коллективтерин ситен болгаш буюк-бүрү белектеринче улаа-ларга үндүрүп келген.

«Востокнехонтан» трестин коллективни тосну беш чыл-дың доозукчу чылының бири чартында багай эвено ажыл-дап, туду-монга ажыларынның планын оналдаларын 101 хуу күсөткен.

Олар ам Изылда 960 олуттуг чаа шакла тудуунуң сөөгү амилдарын чоруду турар. Шлононы чогур хуусаада амжыл-далга кирер дээш коллектив кызыман ажылдап турар. Мында канчанчы Гейнадий Харин-оол шалыкчыларың бир-рээм. Оң кылган амилының шынары дына эки. Хүн норманы Г. Харин-оол 150 хуудан кудулаптың турар. ЧУРУКТА: Геннадий ХАРИН-ООЛ ажыл үзүндө. А. ЗАЙЦЕВИЧ фотоу.

ПЛАНЫ АЖЫР КҮҮСЕДИР

Кызылдан келген шөфтчилер ажыл-агыйларга улуг дузаны чедирин турар. Совхозтарын удурткучулары хол калдырып ситеничлери бо чылды мурун-ду чылдарын хейнү организа-тан кириген.

Августун ийни оң ховууна чедир районда 6448 тонна ситен сарааттагыган, ол пашык-тын 34,3 хуузу болгаш, ам эртен чылдың ол чүгө-биле деңизерге 2466 тонна ситен хой белектелинген. Сагелни ажал амрылдан аңгыда, оңу пресс-тэзи, фермалар төптөринге

сөөртүп чедирерин база чору-ду турар. Мал чемин белектеринин талазы-биле совхозтарын ара-зында чарышка «Күш-ажыл-дын хостуу» совхозтун амжыл-чылары ам-даа мурунвалың. Совхоз 1977 тонна ситени белек-тели, планын 70,4 хуу күсө-сеткен. Коммунист Калк Неп-сит-оолга удурткан Торгалыг-ның болгаш Чодурааның сит-генчилери планын 78,3 хуу кү-сөдир берген, оң түңкелде олар партия райкомунуң, рай-кукукомунуң болгаш райпроф-чөвүлелиниң шийттир Кызла-туун ийи улаа чаалап алган. Оң дараазында «УТКА 25 чылы» совхоз чоруп ора-манда арысчынчылар, ары-гунчүлүгүлөр толгарып үдүң кириштирин турар. «Улуг-Хал» совхозтун Донгак Бур-лей удурткан хол калдырып эвенозунуң амжыл-ажи мактан-

чыг, олар чүс тонна ситен белектер планын ам безин ажы-ра берген.

ЧАШТЫРЫКЧЫЛАР КОМБАЙНЕРЛЕРНИ СОЛААН

Приморьениң амжыл-агыйла-рында эрте бижар тараа шөд-дөдөдөр чартыны—115 муң гектары кезип дооскан. Хос-тагыл черлерде күзүн тарып көк-тараага чымыр эртен чыдыгындан бары ийи катан хой чөри—50 муң гектар черин тускайлаарын шийтир-лөөн.

Андарган черлерин чам-дымынга кукуруза тарымы. (СЭТА-ның көр.). ВЛАДИВОСТОК.

ТАРАА ШӨЛДЕРИНГЕ НОМНАР

ОДЕССА. (СЭТА-ның көр. респондентин И. НОВИЦКАЯ). Областың көдөзө суурларынче август 18-те областың В. И. Ленин аттыг эртем библиоте-казын көзүп чорур ном делгелден аап-чүрү кылмы чорупкан.

Көдөзө суураан үнмөй библиотеканың сөөгү алган ном-нары-биле, көдөзө ажыл-агый-ны болгаш муракчы дүр-жүлганы чаа номнары-биле таңжырап, таарышкан номун чыгымын алып арганы алган Приморьенин тараачы-нарында чаңчып болган ийи-мг.

делгелдер уаут сураглыг аларган. Библиотека көдөзөниң чурт-такчы чоннарыга бараан бо-луруну өске-лаа эки хевирле-рин калбаа-биле аягылап ту-рар. Кол тусай ортеминилерге көдөзө амжыл-агыйның чугула айтырыларын талазы-биле либератраанын допчулааларын болгаш данчаларын үргүчү чорудуп берип турар. Библио-графтар «Чарыгычы чыгыс чөдөр чурттугларымында дүр-жүлганы дугайында» деп библиотеканы белектер турар-лар.

«Шыны»

Тыва бижиликтин чогааттыгы, негизинен келгенинин дугайында бижиликтин чүүлөрү өзгөчө эвес, харын-даа ол талазы-биле эртем ажылдары беши бар.

Ыччалдажак бо кыска чүүлге тыва бижиликтин чүүлге эвес, а харын Тывага культура революциянын хөгжүдөзүнө уздаас 50 харлаар «Шынымыстың» кайы харе улут ролду ойноп келгенине дамаарыштыр солунун эрги артынан чамалык чижектерин сонургадыл көргүзээли. «Шыны» бодунун 50 чыл юбилейине белеткенял турар амгы үеде оон хөй сангы бижикилер редакцияже бижиин чагааларына «Шыны» дугайында өөрүп четтиришкенин чыгыч сөстөрүн илергейлеш турар Кызыл хоорайда чурттап турар персоналдык пенсионер А. Даванандык биске бижиин чагаазында мындай одурутар бар: «Шыны—мээң үениң кижилерин үжүк-бижикке өөрткөн солун. Бижикилер ому арат массаларың бапкымы деп чугаалап болур. Мен бо солуну барык 50 чылдар дургузулда көчүп, 40 ажык чылдар дургузулда олче чагаа, материалдарын бижиик келдим».

Тыва бижиик чогааттыгынын соонда ому өөренип бугу улустун харе аларган. Нам, чакы бо талазы-биле тускай доктаал, угуулааларын каш удаа чүдүзүп ап, бижиик бижиик чүдүзүп узуткаларын чарымны кожуунар аразыга организастап келген. Культура тургузушкунуңа эки түндөлдөргө болган дээш Бин-Хем кожууну орден-биле шаңдалган. Латинжиткен тыва алфавити солунга парлаан күндөн эгелээш, «Шыны» арат массаларын эртем-бижикке өөрениринин үжүгүлөш аларган. Тывааның чак бижиин өөрениринин тускай булуну солун артында тургустуна берген. Ында бот кичээл дугайы, лекцияларын программазы, тускай айтышкынар, грамматика дүрүмнөрү дээш оонда өскө чүүлдерин доктаамал чарлап турган. Бижиик өөренилгениң чер-черде каячар ооруу турарын дугайында материалдар доктаамал үнүп турган. Оон бир чижээ бо: «...Бо ойда тыва бижиик көчүт дүргөн хөгжүп турар. Хемчиликтин барым кожуунуң Бун-Делгер сумузуна 15 тыва бижиик болгуну тургускаан. Ааа бүрүзүңа 1-1 башкы өөренип турар...» (1931 чылда үнгөн № 19 «Шыны»). База бир чижек. Бо матери-

ЭРТЕМ-БИЛИГНИН КҮШТҮГ СУУРУ

ал 1936 чылда үнгөн № 15 «Шыныга» парлаттыган. «Барым-Хемчиликтин» Көө-Сөөктө 75 харлыг Арапай амда бодунун кырганыга чалданмай, тус сумунун бижиик болгунуңа адаккыр киржиң өөренип турар. Арапай ам АРН ТК-ның III пленумунун доктаалын өөндө салып алган юмчуп турар. Моон ал көөрге кым-даа кызар болза, дыл-бижикке доораң өөренип бээр-дир». 30 чылдарын эгези Тывага культура тургузушкунунун эң-не хайнымыкынын үези бооп турган 1931 чылдын октябрь 26-да үнгөн «Шыны» колдуңда культура революциянын айтырылганына тураскалтыган. Бирги артында үлүг үжүктөр-биле «Бүгү күжүсү-биле көдөзгө культурун революцияны адыылаалыңар!» «Арат түмөңнү ортузунга дел-

гердир кампаанияга белеткенялиңер!» деп бижиик эгерлерин алаанда культура тургузушкунунун үлүгүлөш сорулгаларын боттандырыңарче нам, чакы араттарын кыйгырган. Ноябрь 10-дан декабрь 25-ке чедир культура тургузушкунунун үлүг кампааниязын чарлаан. Ында бижиин: «Экономиканың дүргөн өзүлде-биле чергелештир арат түмөңнү культурун сайыралы чугула бооп турар... Кампаанияның кол чүүлдери болза, чак бижиик дүргөлдир; ном, солуну негиздер; политбияны колдур; Европаның совет эмнегезин калбартып чурлар; чер-черге санитар болгаш ары-шевөр болгумнерин тургузар, чунар бажынырын ажылдар; хемчиликтер тур-түс ары-шевөр болгумнерин, аак-саваалы бо-улун, иштиги хемчиликтер, савад-биле чунар... Араттын

ажы-агымына агрозоомини-куну өөренир; чер, гараа ажылы сайыралдыр, эртемни калбартыр. Ындыг болгумнерин тургузар... Оон даразында үнгөн солдунга ТАР-га культура шы-вышыкынын чурдар (культура тургузушкунун) штабтың планын парлаан. Ында үстүңдө көргөңнис сорулгаларын айткыш, ому боттандыры-ны оруктарың тодаркаш. Караалаш, савад, хузуустарын белеткериң, чырымыкы-нын албан черлеринин ажыл-дакчалары, реване келжү-нүңдө кол өзеңти белеткериң райондарже чурдарын, хамарышкы министрстволардан материалдыг дууламчы-ны көргүзериң, культуру шы-вышыкын дугайы солунуңа чарлаарың, бижиини база араткорларның хуралын ай салында ийн удаа чыырын, сочтарышты организастаарың

ТАРААЧЫН

БИБЛИОТЕКА

Липецкиде Афанасьево деп суурда Иван Васильевич Вобликовтун бажынын билбес кичи чок. Чүге дээрге оон чыганы байлаң библиотеканыңдан ном албас киши кайда боор. Бо черде баштайгы тараачын библиотеканы ол.

Бугу-ле чаас А. Радишев-тиң «Патербургтан Москваже эки-чорук» деп номундан эгелээш. 1858 чылда Лондонга үндүргөн ун ному бо чүс чылдың эгезинде тараачын оолга Магдалина болгаш Елена Златовратскийлер деп угбашын башкылар беленге берген. Ол башкылар ынчарадагы билдигир чогаалчы Николай Златовратскийнин дунмалары турган. Октябрь революциянын соонда оон библиотеканыңа В. И. Ленинниң чогаалдары, орус болгаш дашкыны илени-сизини номнары немешкен. Бо библиотеканың эң улут ном шыгжамырларында бешик чок ховар номнар бар.

Тус чериниң оон үндүрер черинге парлаан И. В. Вобликов-тун бодунун төрөз суурунун дугайында ному парлаттыган. 80 харлыг бо хөгчүн киши солун чуртталганы чурттап ээ-тип турар. Ол бо суурга бир-ле дугаар Номинистик партиянын негизининге кирген. Революция соонда ЧАЗ удур-туп турган, ол үш дайынның иржикичи. Колхоз тургузушкунуңа хөй чылдарын бараан болдурган. Ам ол бодунук номнары, билги билгаш арга-дурмуңгазы-биле чо-нунга бараан бооп чоруур. (СЭТА-ның көрр.).

Липецки.

УЛУСЧУ

ТАЛАНТЫЛАРНЫҢ

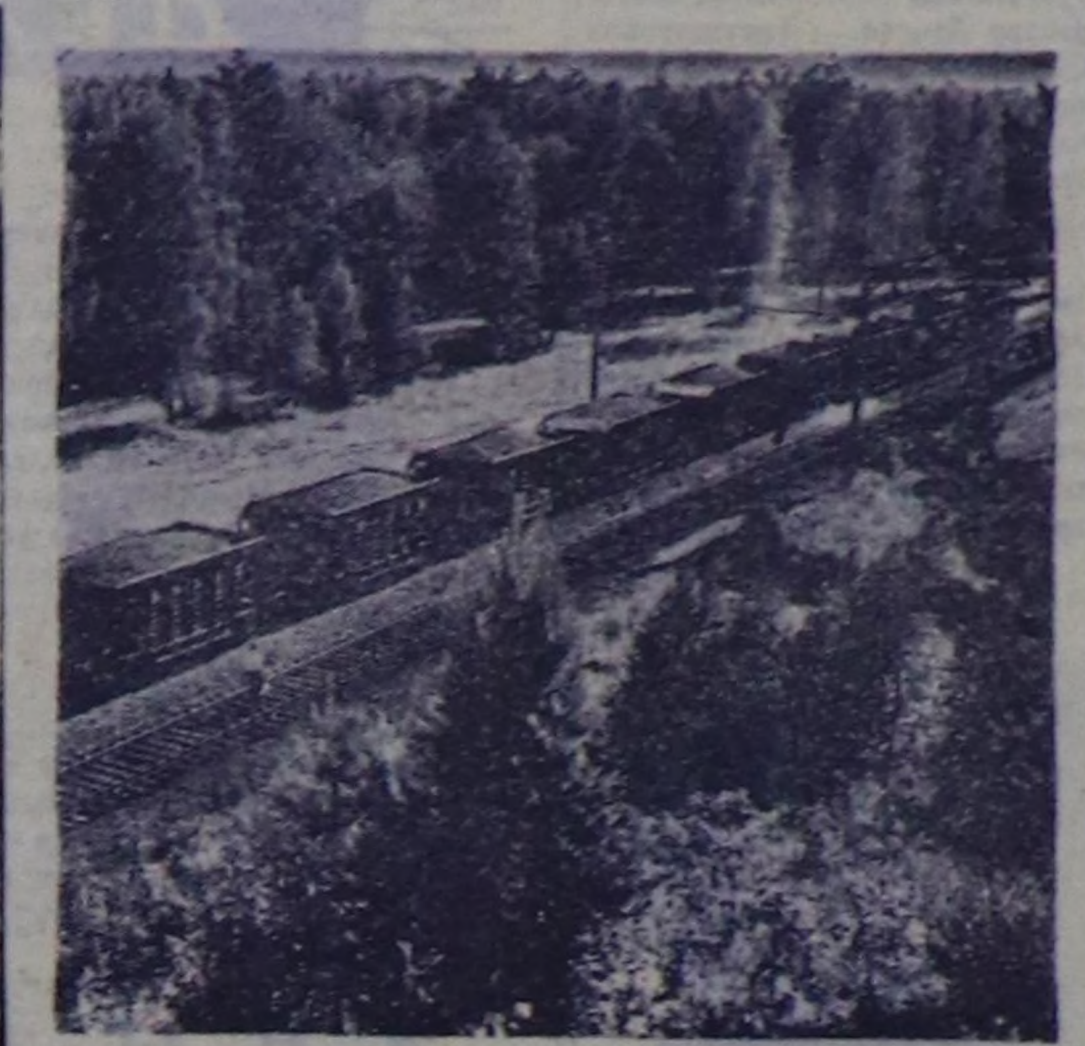
БАЙЫРЛАЛЫ

Мурманскиден Амур чедир, Чукотканың тундразынан Днепр чедир — бистин Төрөз чуртувустун бугу булуңна-рында ажыч чончарың бот-тывыгыр уран чүүлүнүң бирги Бугу-эвилел көрүлдөш эр-тин турар. Улусту талантыла-рын ол байырлалы Тилелте-нин 30 чылдың муруну на-рында бо чылдың февральда эгелээш болгаш оң түңгөл көрүлдөш Улут Октябрьның 60 чыл оюнда оостур. — Бугу совет улус узам бешик күш-ажыч болгаш иняталы-политиктиг көдүр-лүшкүнүң байдалында СЭКП-ның XXV съезизинге уткуштур чоруп турар үеде ому чорудуп турары фести-вальда оон ужу-утканы берген. Партиянын болгаш бугу чурттуң амдыралында ол эң улут болушкуну күш-ажыч чаа чедизикчилер-биле уткууру, ажылчын агыңын болгаш колхозчу тараачынар-ның мадырлыг ажыл-чору-дугаларын уран чүүлүнүң ар-ганы-биле тодаргы көргүзөр, бистин үеңиң кижизинин ча-гай каражы болгаш сакгыш-сеткик талазы-биле байлаң алдаржылары амгы көрүлде-нин бугу кижикчилеринин кол сорулгалы болур — деп, СЭТА-ның корреспон-дентиз-биле беседага фести-вальдың оргкомитетинин кел-жигүн, ВЦСПС-тиң культу-ра-массалык квалдизиниң эргелек-чиз В. Г. Сидякин чугаалаан. Фестивальдың баштайгы ча-лазы ам чартык чыл иштиде чуртто бооп турар. Ында кон-церттер, шилер, көрүлдөш кирген. Дайын чылдарының

ТАЛАНТЫЛАРНЫҢ

БАЙЫРЛАЛЫ

аялгалары, совет композитор-ларын мадыр-патриотчу чо-гаалдары чангылашын турган, үрер-жөгжүмүнү байырлаалар бугу чөлөргө бооп юткен. Улустуң дайынчы болгаш күш-ажыч мадырлыг чорутуң дугайында тускай программалы агыбонда белеткен Чижээ-дээр, «Иражы десант» дээр индиг бригада Кара далайын суздо тудар заводунуң. Куп-тура ордузунга дайынның ко-чунуларын үең ажык кол-перти кылганар. Эстонияга хөй-хөй бүдүрүлгө черлеринге мурунунд фронтуну чоразан дайычылдарын тургустунган «Гвардеец» деп бригада улут чедизикчи-биле ойнаан. Дайын чылдарының мрларын эң эки күссөлдөрү дээш иражы ин-чалдырениң конкурсуу чоруткан, бот-тывыгыр кино уран чүүлүнүң Бугу-эвилел көрүлдөш бооп эркен. Фестиваль хөй сангы тал-лантыл — чак бот-тывыгыр коллективтерин илереткен. На-ходка порттуң чүдүрүкү-леринин комсомолчу-ажыктар бригадазы шии коллективиз-организастааш, боттаралын эш-өөрүңе «Ажылчын хроника» деп шивин көргүскенин дыңнаткан. Ростов облазынын Азов районунда «Красный саз» совхозтун хөйүн ирмыз баш-тайгы концерттерин берген. Тюмень облазында хөй сангы бот-тывыгыр ансамбльдер ты-выгын. Сургут ГРЭС-тиң гуд-дугуларына монтажистер-ден, бетонщиктерден, слесарь-лардан тургустунган эстрада

ИРКУТСК ОБЛАСТЬ. БАМ-ның чугула участогу. Тийшет—Ленаның аймадал турар орунда ийги орукту салдырныг бистин чуртувустун алаң өөрдөшкө черлеринде студенттеринин интернационалч отрядларының дайычыллары аймадал турарлар. Совет өйүктөрү-биле кады ССРЭ-де өөренип турар ГДР-ның, Венгрияның, Чехословакияның, тооалекчилери аймадал турарлар. Ийги оруктун каң релестерин боудунуң соонга артырын, тудугжулар улам-ча мрал бар чыдарлар. Чуна—Чойганың Суг-Бажының оруунда поездиер чоруп эгелээш.

ЧУРУКТА: ийги орукту салдыкканы. Э. БЮХАНЕНКОНУң фотоу. (СЭТА-ның фотохрониказы).

БАМ-да номнар

БАМ-ның чөөн участогуңда Урга-2-де чаа ном салмы амыттылган. Ында политиктиг, уран-чечен база уруулар номнары хөй, ол ишкеш Иракты Чөөн чук, оон экономика, культуразынын дугайында номнарын хөйүн салып ап болур.

ГАРАЖТАРНЫ БАМ-ЧЕ

Выксааны заводу БАМ-ның салбырынын комсомолчулары немедө чаганнарын талеп тып тургаш, чүгүтү БАМ-че дүргөн чоруткан. Гаражат БАМ-га чедө бээр. Гараж бурдуан аптеп тургуза-рынга (ийн автотранныг, алды слесарьлык бригадага) дөрт хуңден ара чок хуууа лететтирер. (СЭТА-ның көрр.).

«КРЫМНЫҢ ХАЯЛАРЫ»

Улут тилелгениң 30 чыл-дыга гураксаалан «Крымның Хаяллары» деп Бугу-эвилел фестивалы Ялтада амгыттыл-ган. Хөй националдык совет уран чүүлүгү тооалекчилери В. И. Ленинниң тураскалына чек-чектер салган. Фестивальдың концерттери Симферопольга, Севастополь-га, Керичке, Феодосияга болу-гулаан. РСФСР-ның орус улус-тун Патинийи аттыг акаде-миктиң нинти ири, Украина ССР-ның бандуристеринин ал-дардыг калеплазы, Молдавия-лар база бар.

Мелебүдениң

Table with columns for dates (AUGUST 20-DE) and program listings for MOSKVA and KYZYLDAN, including titles like 'Дамчылдыгалар', 'Документалдыг фильм', etc.

АРБУЗТАРНЫ

АРКТИКАЖЕ

«Днепротас» деп теллоход Архангельск портудан үңүп чоруткан. Ук теллоходта Астраханьны арбузтарын Ненец национал оругун ачкылары-га, энергетиктерге, агар шин-чилекчилеринге чедирери-биле чорутканы ол. Заполярьеин чурттакчыла-рын база Арктиканын шинчи-лекчилерин бүдүн чыл дургу-

зунда ногаа болгаш чимис-биле хандыраын боттандырып турар бис деп, Арктиканы хандырап таланы-биле «Торг-мортранс» эргеледин началь-нигини ораакчызы А. С. Бокарев чугаалап турар. — Ынар дитрус аймаан база чедирип турар бис. Кыжын ому узар чүдү-биле чедирип турар. Июль, август айларда бисте

Кичи болгаш бойдус

ЧУРУМЧУДАРЫ

ЧУГУЛА

Тээли суурун артын куду Хемчик хем тааланчыг үнү-биле төмөс оруун уламчылап бадый чыдар. Оон ол-бо тала-ларында терек, хадым, дят, тал холуй үнгөн арыг чаттылган. Ол арыгта кызыл-кат, чодураа, честек-кат албөс үнүп турду. Чодураа честектелин эгелээрге оон чаражын чүте деңизер. Оон чараш чечектери айыраң ак аларган, чагай чыды чөөк каныже тараан турар. Ам ол кат-чымис үнемстөөн. Ургелен сакканыннан чамдык чодурааларыны дестери шуут курган калтылган. Мурунда чылдарда турганы ишкеш сы-рый ногаан сыттар барык чок,

Кичи болгаш бойдус

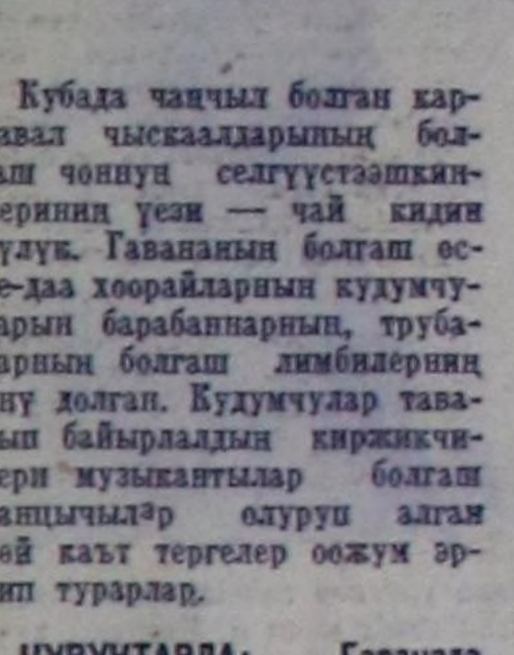
амгы үеде мал чеминге бү-дүк-бүрү белеткенин чорудуп турар. Бүдүк-бүрү белеткени-нин үезинде мылангы уруулар-ны ынштарга кам-хайыра чо-гун кижик кайгаар-дыр. Бичин өөлдөр калдың-даа ыш-тын бажынын төңүзүңгө чед-дир бүдүк чок кылдыр «чана-гаптап», азы бичин ынштары сый муңуп кааптар. Ындыг ынштар өөөлүңдө кургал, ка-дып каар-ла болгай. Демги «чанагаптап» каапкан ынш-тарынын чөөн бүдүктөрүн ок-тапкан, бүрүлериң чымып ал-гаш чоруй баарлар-дыр. Бүдүк-бүрү белеткенин чү-румчудары көчүтү чугула. Оларын канчаар белеткери-нин, чымырын, шарымынын чүрүмүн таймылбарлап бээр болза, ынштарын ынчаар ургө-дөр чоруктар турбас ийик. М. ОЧУР.

БЕШ КАТАП ДҮРГЕН

Эм үнүштер чыр кижилер-ге дуза кылдыр Харьковту специалистери чечек чымып алыр тускай гарымчылыг хе-рекселди тургускаан. Ол-да комплектиде рябина, калына, чымжырганы чымырны таарыш-

Эм үнүштер

чыр кылган херекселдер база бар. Бо херекселдериниң дуза-зы-биле ажылдарга күш-ажылын бүтүрүчүлүгү беш каттап утаткан. Үнүштериниң амылы бичин-даа үрелбес бол-гаш кат база бүдүн болур. (СЭТА-ның көрр.). Харькөө.

Кубада чаңдык болган карнавал чыскааларының болгаш чонуну селүүтөшкени-неринин үези — чай кидин түлүк. Гавананын болгаш өскө-даа хоорайларын кудумчу-ларын барабаннарын, труба-ларын болгаш лимбилериниң үнү долган. Кудумчулар тава-рып байырлаалын киржики-лери музыкалтылар болгаш тамчычылар олтуруп алган хөй кат тергелер оожум эр-тин турарлар.

ЧУРУНТАРДА: Гаванада карнавал чыскаалы. Г. ПЕТРОВТУң фотоу. (СЭТА-ның фотохрониказы).

Кубада чаңдык болган карнавал чыскааларының болгаш чонуну селүүтөшкени-неринин үези — чай кидин түлүк. Гавананын болгаш өскө-даа хоорайларын кудумчу-ларын барабаннарын, труба-ларын болгаш лимбилериниң үнү долган. Кудумчулар тава-рып байырлаалын киржики-лери музыкалтылар болгаш тамчычылар олтуруп алган хөй кат тергелер оожум эр-тин турарлар.

Кубада чаңдык болган карнавал чыскааларының болгаш чонуну селүүтөшкени-неринин үези — чай кидин түлүк. Гавананын болгаш өскө-даа хоорайларын кудумчу-ларын барабаннарын, труба-ларын болгаш лимбилериниң үнү долган. Кудумчулар тава-рып байырлаалын киржики-лери музыкалтылар болгаш тамчычылар олтуруп алган хөй кат тергелер оожум эр-тин турарлар.

РЕДАКЦИЈАНЫҢ АДРЕЗИ: Улуске 667 000. Кызыл Шетинин-Бравченко кудумчузу бажын № 3 ТЕЛЕФОНАРЫ: Редакторунуң 24-63 редакторунуң ораакчыларынын 35-24 квалдизини 31-75 харымсалгалы секретарыны 23-35, сартигы амыл мрал квалдизини 37-13, культура квалдизини 23-54, амыл квалдизини 21-47 үзөтүр квалдизини 23-64, чагаа квалдизини 41-27 информатив база совет тургузут квалдизини 20-60, харын 27-41 бугалтериянын 50-22 солуг келбеди баарга 32-75 телефонче долтар.